

Primljeno/Submitted: 25.9.2025.
Prihvaćeno/Accepted: 12.11.2025.

Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper

PRISUTNOST STRAHA OD KARCINOMA DOJKE KOD ŽENA OPĆE POPULACIJE U SREDNJOBOSANSKOM KANTONU U ODNOSU NA STUPANJ ZABRINUTOSTI

PRESENCE OF FEAR OF BREAST CANCER AMONG WOMEN OF THE GENERAL POPULATION IN THE CENTRAL BOSNIA CANTON IN RELATION TO THE DEGREE OF CONCERN

Stefani Šamija*
Sead Karakaš**
Rejhan Demić***

SAŽETAK

Karcinom dojke najčešći je karcinom i vodeći uzrok smrti kod žena. Zbog velikog broja oboljelih, sve se više promoviraju metode ranog otkrivanja karcinoma dojke, kao što su samopregled, ultrazvuk dojke i mamografija. Strah je razumljiva pojava kod žena, ne samo onih oboljelih od karcinoma dojke, no opasnost je da su neke žene toliko preplavljene tjeskobom da odgađaju ili preskaču preglede zbog straha od loših vijesti. Glavni cilj istraživanja bio je ispitati prisutnost straha od karcinoma dojke u odnosu na stupanj zabrinutosti žena iz opće populacije zbog obolijevanja od karcinoma dojke. U istraživanju je sudjelovalo 382 ispitanice s područja Srednjobosanskog kantona (SBK/KSB). Podaci su prikupljeni anonimnim upitnikom koji je obuhvatio opće informacije ispitanica i pitanja koja su se odnosila na prakticiranje samopregleda dojke, stupnju zabrinutosti i znanja o karcinomu dojke. Istraživanje je kvantitativno, deskriptivno i provedeno na presječnom uzorku, a dobiveni podaci statistički su obrađeni u programu Excel. Više od polovine ispitanica izrazilo je strah od obolijevanja od karcinoma dojke. Kao vodeći razlog za prisutnost straha ispitanice navode da je karcinom dojke česta bolest te zbog toga strahuju u iznosu od 65,6%, dok ispitanice koje ne strahuju od obolijevanja kao najčešći razlog navode to da ne žele razmišljati o tome (56,1%). Kod ispitanica koje su navele da osjećaju strah, najzastupljeniji je srednji stupanj zabrinutosti od (43%), dok je kod ispitanica koje negiraju prisutnost straha najzastupljeniji nizak stupanj zabrinutosti - 80,2%.

Ključne riječi: karcinom dojke, strah, zabrinutost

* Bacc.med.techn., Sveučilište/Univerzitet "VITEZ", Fakultet zdravstvenih studija, studentica, e-mail: stefani.samija@gmail.com

** Prof.dr.sc. Zavod za javno zdravstvo SBK/KSB; Sveučilište/Univerzitet "VITEZ", Fakultet zdravstvenih studija; Medicinski fakultet Univerziteta u Zenici, e-mail: tr.zavod@bih.net.ba

*** Dr. spec.kirurg, Hrvatska bolnica "Dr. fra Mato Nikolić" Nova Bila, e-mail: rejhan.demic@gmail.com

ABSTRACT

Breast cancer is the most common cancer and the leading cause of death among women. Due to the high incidence rate, methods for early detection of breast cancer are increasingly promoted, including breast self-examination, breast ultrasound, and mammography. Fear is an understandable phenomenon in women with breast cancer, the danger is that some women are so overwhelmed with anxiety that they postpone or skip examinations for fear of bad news. The main aim of the research was to examine the presence of fear of breast cancer in relation to the level of concern among women from the general population about developing breast cancer. The study involved 382 respondents in the area of Central Bosnia Canton. Data were collected through an anonymous questionnaire covering general information about the respondents and questions related to breast self-examination, level of concern, and knowledge about breast cancer. The research is quantitative, descriptive and cross-sectional, and the obtained data were statistically processed in Excel. More than half of the respondents indicated that they had a fear of developing breast cancer. The leading reason for the presence of fear, as stated by respondents, is that breast cancer is a common disease, causing 65,6% of them to fear it. On the other hand, respondents who do not fear developing the disease cite their reason as not wanting to think about it, at 56,1%. Among respondents who stated they have fear, the most common level of concern is moderate at 43%, while among those who deny the presence of fear, the most common level of concern is low, at 80,2%.

Key words: breast cancer, fear, concern

UVOD

Prema učestalosti karcinom dojke je na prvom mjestu i čini 25% od svih malignih bolesti kod žena, a na trećem mjestu je po učestalosti među svim malignim bolestima (Karaklaš, Tandır, 2009). Karcinom dojke izazvao je 670 000 smrtnih slučajeva širom svijeta 2022. godine. Otprilike polovina svih karcinoma dojke javlja se kod žena bez specifičnih faktora rizika osim spola i dobi. Karcinom dojke bio je najčešći karcinom kod žena u 157 od 185 zemalja 2022. godine (WHO, 2024). Iako je vodeći uzrok smrtnosti žena, smrtnost se počela smanjivati zbog ranog otkrivanja i pravovremenog liječenja (Čufer, 2001). Samopregled dojke je jeftina i neinvazivna metoda, dostupna svima, bez apsolutnih kontraindikacija, koja ima klinički značaj za rano otkrivanje. Prednost ove metode je što se može obaviti bez pomoći medicinskog osoblja ili pomagala (Malherbe, Annamaraju, 2021). Nasuprot tome, stručnjaci navode da je anksioznost jedan od glavnih razloga za izbjegavanje samopregleda, zbog straha da bi se moglo otkriti nešto sumnjivo ili stvoriti lažno uvjerenje o prisutnosti karcinoma dojke (Šajnović, Šerkić, Dumančić, Brčina, Čukljek, 2018). Poznavanje simptoma karcinoma dojke ključno je za brzo traženje medicinske pomoći. Ipak, niska razina svijesti o tim simptomima često dovodi do odgađanja posjeta liječniku, osobito kada su simptomi netipični (Šamija, Karakaš, Demić, 2024). Veza između "psihe" i karcinoma ostaje pretežno anegdotska sve do kraja 19. stoljeća, kada je dr. Snow u svom istraživanju izvijestio da je 156 od 200 žena s karcinomom dojke doživjelo traumatičan životni događaj – uslijed gubitka bliske osobe (Chiriac, Baban, Dumitrascu, 2018). Značajan broj istraživanja sugerira da je karcinom dojke dobio veću medijsku pozornost u posljednja tri desetljeća nego što je bilo koja druga vrsta

karcinoma. Mnoga su istraživanja otkrila da priče o karcinomu dojke često sadrže informacije koje naglašavaju negativne posljedice dijagnoze, te nepredvidivost povezanu sa životom s karcinomom dojke. U skladu s tim, sugerira se da je "doba svijesti o karcinomu dojke" rezultiralo nerazmjernim strahom, do te mjere da se čini kako se karcinoma dojke žene plaše čak i više nego drugih vrsta karcinoma s lošijom prognozom i većom prevalencijom (Aguirre-Camacho, Hidalgo, González-Cuevas, 2021). U kontekstu ponašanja probira, konstrukt koji se različito naziva anksioznost, strah ili zabrinutost ostaje najopsežnije proučavana varijabla emocija. Trenutačno, međutim, nije jasno djeluje li strah kao prepreka ili olakšava probir (Consedine, Magai, Krivoshekova, Ryzewicz, Neugut, 2004). Gotovo tri četvrtine žena oboljelih od karcinoma dojke suočava se s nekom vrstom depresije. Depresija najčešće proizlazi iz dugotrajnog straha povezanog s dijagnozom maligne bolesti, kao i iz stalne brige o mogućem povratu bolesti i neizvjesnom ishodu liječenja (Ivančić Ravlić, 2014). Istraživanja pokazuju da strah i depresija imaju značajan utjecaj na kvalitetu života žena oboljelih od karcinoma dojke (Šimičić, Franjić, Babić, 2022). Konkretno, veći strah od recidiva bolesti bio je povezan s lošijim raspoloženjem i općom kvalitetom života (Ivanac, 2015).

1. METODOLOGIJA

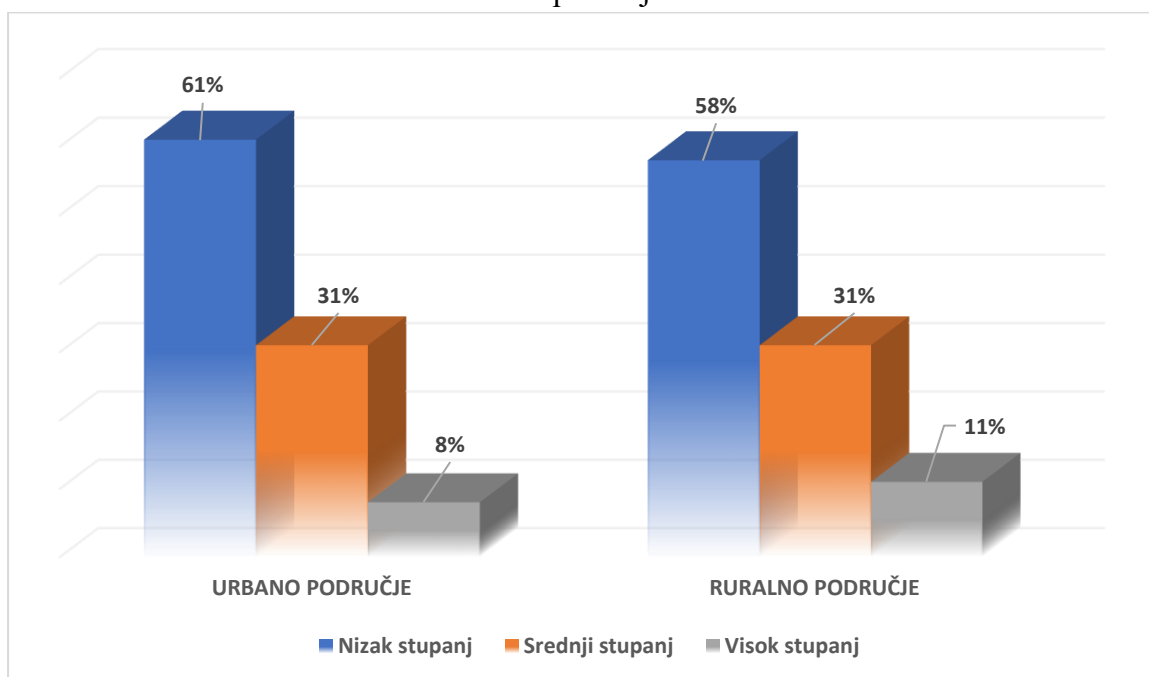
U istraživanju je sudjelovalo 382 anonimne ispitanice, koje su odabrane slučajnim uzorkom, u dobi od 18 do 65 godina, s područja ruralnih i urbanih sredina Srednjobosanskog kantona (SBK/KSB). Kriterij za uključivanje u istraživanje bio je punoljetnost i potpuno ispunjeni anketni upitnici. Nasuprot tome, isključeni su svi anketni upitnici koje su ispunile maloljetne osobe, kao i oni koji nisu u potpunosti ispunjeni ili nisu popunjeni prema uputama. Autorski upitnik kreiran je prema pregledu dostupne stručne i naučne literature. Istraživanje je provedeno putem elektronske aplikacije Google Forms preko linka koji je bio dostupan na društvenim mrežama, kao i u štampanom obliku, korištenjem odštampanog upitnika. Zaštitu identiteta ispitanika osigurali su istraživači, a prilikom provođenja istraživanja ispoštovane su sve etičke norme. Svi podaci koji su prikupljeni tijekom anketiranja su zaštićeni i korišteni isključivo u svrhu istraživanja. Anketa je osmišljena tako da ne izaziva nelagodu kod ispitanica, a pitanja su formulirana izbjegavajući uvredljiv, zlostavljački ili sramotan sadržaj. Etički komitet Zavoda za javno zdravstvo Srednjobosanskog kantona (SBK/KSB) odobrio je provedene ovog istraživanja. Praćene varijable su: sociodemografski status ispitanica, znanje, stav i praksa ispitanica o rizicima za nastanak karcinoma dojke. Istraživanje je kvantitativno, deskriptivno i provedeno na presječnom uzorku, a dobiveni podaci statistički su obrađeni u programu Excel. Za testiranje statističke značajnosti pojedinih odgovora koristio se χ^2 test ($p < 0,01$).

Ciljevi istraživanja:

1. Prikazati stupanj zabrinutosti prema urbanom i ruralnom području.
2. Prikazati prisutnost straha od obolijevanja od karcinoma dojke kod žena u odnosu na bračni status.
3. Prikazati razloge za prisutnost i odsutnost straha od nastanka karcinoma dojke.
4. Korelirati dobivene rezultate u odnosu na dobne skupine i stupanj zabrinutosti.

2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

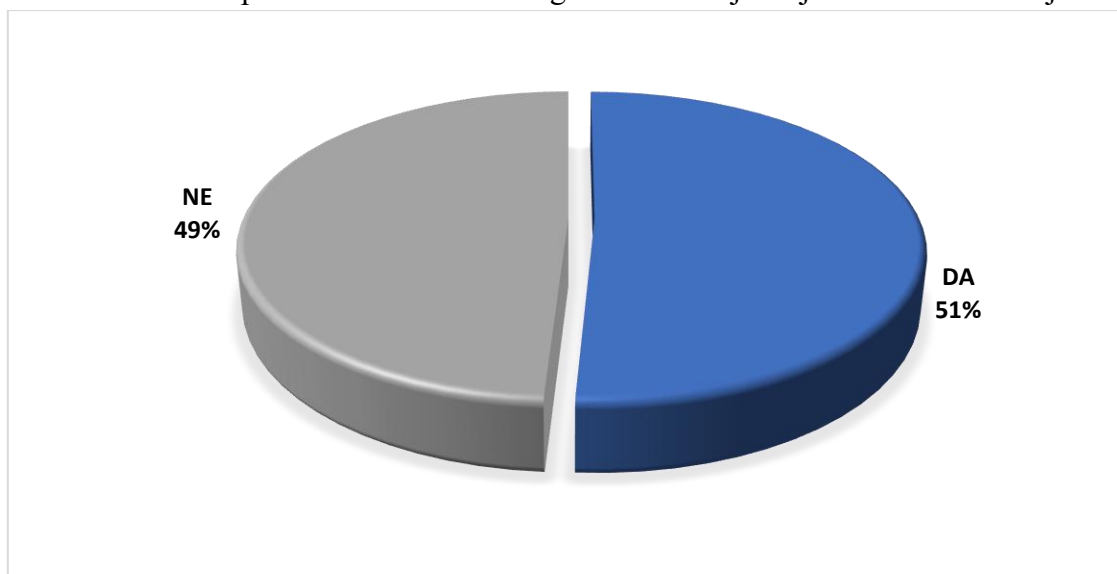
Graf 1. Prikaz stupnja zabrinutosti zbog razvoja karcinoma dojke prema urbanom i ruralnom području

Izvor: anketni upitnik, obrada autora

Saznanje o karcinomu dojke izaziva brojne neugodne emocije, promjene u tjelesnom izgledu, gubitak dojke, iscrpljenost, strah da oboljela osoba neće moći brinuti o sebi ili svojoj obitelji, da će izgubiti posao ili čak umrijeti. Analizom stupnja zabrinutosti zbog razvoja karcinoma dojke prema urbanom i ruralnom području (Graf 1.) Utvrđena je statistički značajna razlika između visoke i niske razine zabrinutosti ($p < 0,01$).

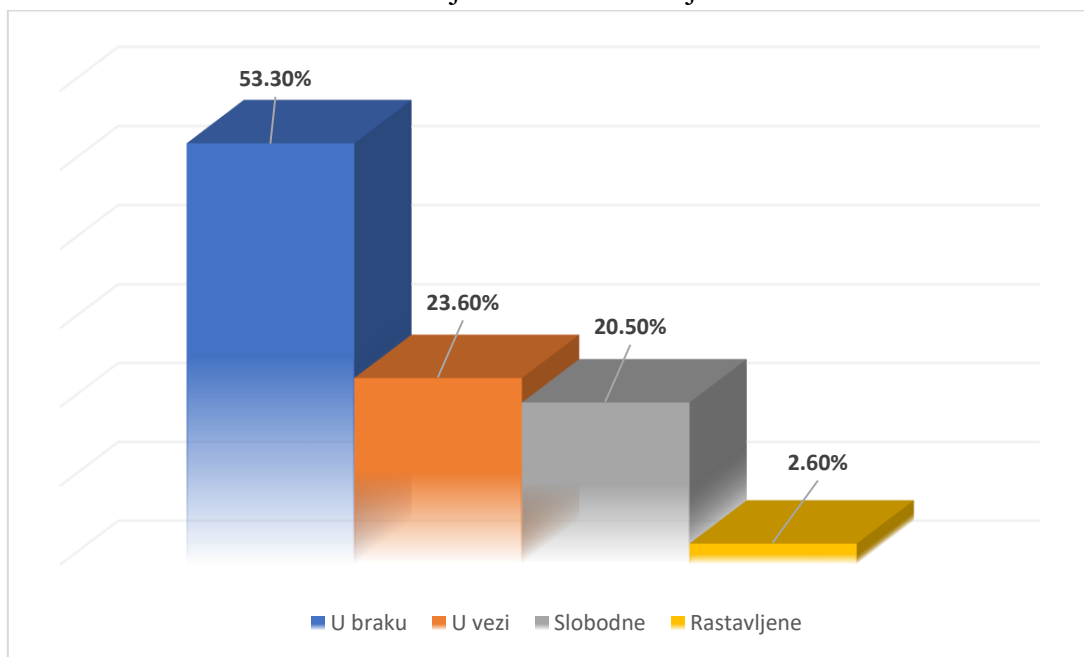
Graf 2. Prikaz prisutnosti straha od mogućnosti obolijevanja od karcinoma dojke

Izvor: anketni upitnik, obrada autora

Od ukupnog broja ispitanica, više od polovine (51%), iskazalo je prisutnost straha od obolijevanja od karcinoma dojke. Nešto manje ispitanica (49%), negiralo je prisutnost straha (Graf 2.).

Graf 3. Prikaz prisutnosti straha od mogućnosti obolijevanja od karcinoma dojke kod žena u odnosu na njihovo bračno stanje

Izvor: anketni upitnik, obrada autora

Analizom dobivenih podataka utvrđeno je prisutnost straha najčešća među ispitanicama koje su u braku (53,3%), dok je najniža među onima koje su rastavljene (2,6%).

Tablica 1. Razlozi za prisutnost i/ili odsutnost straha od mogućnosti obolijevanja od karcinoma dojke

Prisustvo straha	RAZLOG	IZNOS	Odsustvo straha	RAZLOG	IZNOS
	Imam oboljele u obitelji	28,7%		Premlada sam	9,1%
Karcinom dojke je česta bolest	65,6%	Nitko u mojoj obitelji nije obolio	34,8%		
Prepoznala sam neke faktore rizika kod sebe	5,6%	Ne želim razmišljati o tome	56,1%		

Izvor: anketni upitnik, obrada autora

Kao vodeći razlog za prisutnost straha, ispitanice navode da je karcinom dojke česta bolest, zbog čega strah iskazuje 65,6% ispitanica (N=128). S druge strane, ispitanice koje ne osjećaju strah od obolijevanja kao glavni razlog navode to što ne žele razmišljati o toj mogućnosti - 56,1% (N=105) (Tablica 1.).

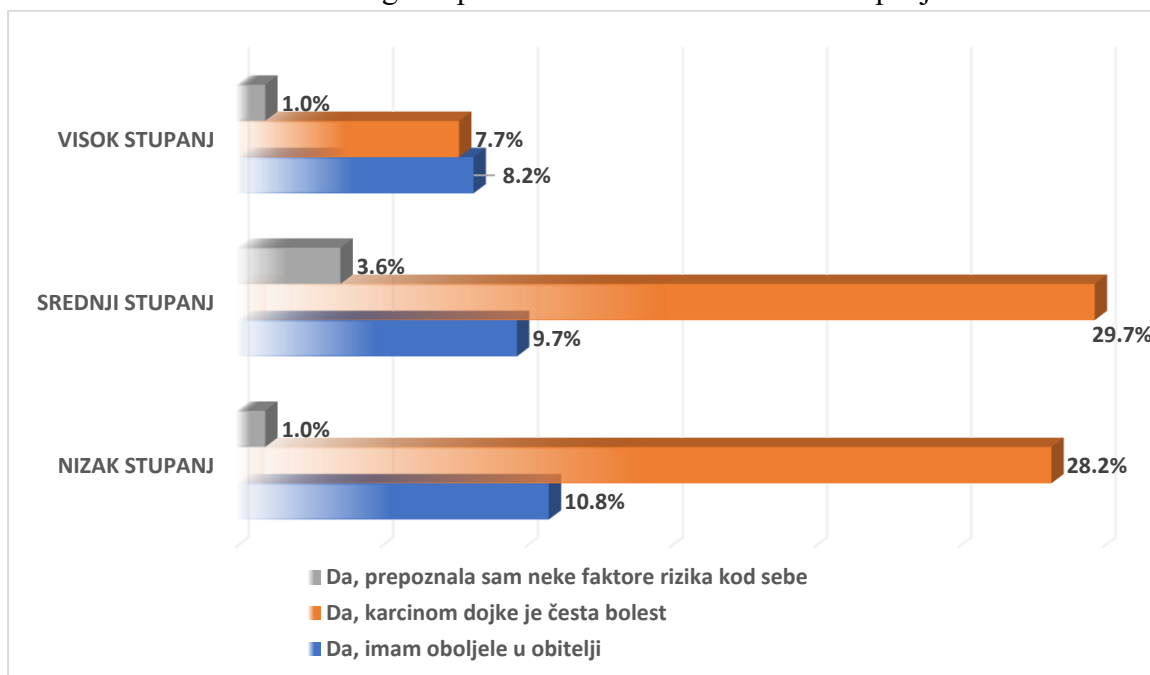
Tablica 2. Razlozi za prisutnost i/ili odsutnost straha od mogućnosti obolijevanja prema dobnim skupinama

Strahujete li da biste mogli oboljeti od raka dojke?								
Godine								
	≤ 30		31 - 45		46 - 60		≥ 61	
DA	N	%	N	%	N	%	N	%
Da, imam oboljele u obitelji	29	14,9	20	10,3	6	3,1	1	0,5
Da, karcinom dojke je česta bolest	67	34,4	38	19,5	19	9,7	4	2
Da, prepoznala sam neke faktore rizika kod sebe	5	2,6	4	2	2	1	0	0
UKUPNO	101	51,9	62	31,8	27	13,8	5	2,5
NE	N	%	N	%	N	%	N	%
Ne, premlada sam	16	8,6	1	0,5	0	0	0	0
Ne, nitko u mojoj obitelji nije obolio	27	14,4	24	12,8	11	5,9	3	1,6
Ne želim razmišljati o tome	49	26,2	27	14,4	24	12,8	5	2,7
UKUPNO	92	52,8	52	27,7	35	18,7	8	4,3

Izvor: anketni upitnik, obrada autora

Prisutnost straha (N=101) najzastupljenija je u dobnj skupini ≤ 30 godina kao i odsutnost straha (N=92). Između ispitanica u dobi ≤ 45 godina i onih ≥ 46 godina nije utvrđena statistički značajna razlika u prisutnosti odnosno, odsutnosti straha od mogućnosti obolijevanja od karcinoma dojke ($p > 0,01$) (Tablica 2.).

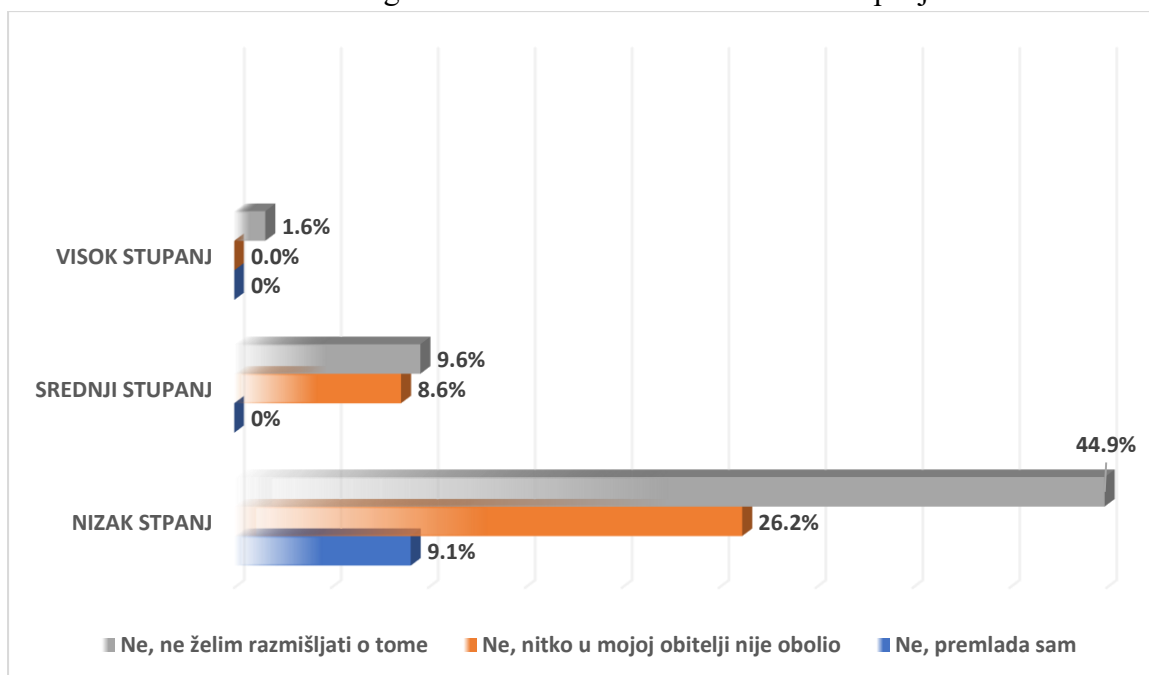
Graf 4. Prikaz razloga za prisutnost straha u odnosu na stupanj zabrinutosti

Izvor: anketni upitnik, obrada autora

Analizom dobivenih podataka utvrđeno je da ispitanice koje strahuju zbog učestalosti karcinoma dojke najčešće iskazuju srednji stupanj zabrinutosti (29,7%). Visok stupanj zabrinutosti najizraženiji je kod ispitanica koje strahuju zbog pozitivne obiteljske anamneze (8,2%).

Graf 5. Prikaz razloga za odsutnost straha u odnosu na stupanj zabrinutosti

Izvor: anketni upitnik, obrada autora

Nizak stupanj zabrinutosti u iznosu od 44,9% najzastupljeniji je kod ispitanica koje su iskazale odsutnost straha iz razloga što ne žele razmišljati o tome. Radi utvrđivanja statističke značajnosti, ispitanice su podijeljene u dvije skupine: one koje su navele da strahuju od obolijevanja od karcinoma dojke i one koje to nisu. Zatim su podijeljene u dvije grupe prema stupnju zabrinutosti – nizak stupanj zabrinutost i visok stupanj zabrinutost. Prema opažanim frekvencijama, ispitanice sa niskim stupnjem zabrinutosti i prisutnošću/odsutnošću straha od obolijevanja od karcinoma dojke brojnije su u odnosu na drugu grupu ispitanica. Između ispitanica koje su navele da strahuju/ne strahuju od obolijevanja od karcinoma dojke niskog stupnja zabrinutosti i ispitanica visokog stupnja zabrinutosti postoji statistički značaj prema očekivanim frekvencijama ($p < 0,01$).

3. RASPRAVA

U istraživanju provedenom u Srednjobosanskom kantonu (SBK/KSB) početkom 2024. godine 382 ispitanice su anonimno i dobrovoljno ispunile anketni upitnik koji se odnosio na ispitivanje povezanosti razine znanja, zabrinutosti i ponašanja kod žena opće populacije u Srednjobosanskom kantonu (SBK/KSB) u odnosu na rizik od karcinoma dojke. Analizom prikupljenih podataka utvrđeno je da više od polovine ispitanica strahuje od mogućnosti obolijevanja od karcinoma dojke. Slični rezultati zabilježeni su i u istraživanju provedenom 2021. godine među mladim Španjolkama, gdje je stupanj straha koji su prijavile bio usporediv sa strahom koji su iskazale starije žene. Također, gotovo 60% rezultata bilo je iznad granične vrijednosti, što ukazuje na visok stupanj straha od karcinoma dojke. Nasuprot tome, razina zdravstvene anksioznosti bila je relativno niska. Ovi rezultati sugeriraju da su sudionici općenito pokazivali nizak stupanj zabrinuti zbog mogućnosti obolijevanja, ali su ipak izražavali značajan strah od karcinoma dojke. Ovo otkriće sugerira da karcinom dojke može biti prilično jedinstven u pogledu količine straha koji izaziva - čak i među mladim ženama bez značajnijih zdravstvenih problema i s niskim objektivnim rizikom (Aguirre-Camacho, Hidalgo, González-Cuevas, 2021). U studiji presjeka 2014. godine sudjelovao je 341 pacijent s dijagnozom karcinoma, hospitaliziran u okviru akutne bolničke njege. Od svih ispitanih pacijenata, 17,6% patilo je od anksioznog poremećaja (Dinkel, Kremsreiter, Marten-Mittag, Lahmann, 2014).

Žene u arapskim zemljama suočavaju se s brojnim psihosocijalnim i kulturološkim izazovima, kao i s preprekama uzrokovanim uvjerenjima, što rezultira kašnjenjem u dijagnozi karcinoma dojke te povećanim rizikom od smrtnosti. Istraživanjem provedenim u Omanu 2020. godine utvrđeno je da su najčešće osobne prepreke u pristupu skrbi za karcinom dojke bile: strah od dijagnoze (40,8%), strah od liječenja (52,1%) i sram zbog pregleda dojki (46,6%). Najveće percipirane prepreke povezane sa sustavom skrbi za karcinom dojke uključivale su: zabrinutost oko dostupnosti muškog liječnika (46,6%), liječnika koji ne govori arapski (38,7%), te izostanak preporuka od strane liječnika (46,3%) (Al-Azri, Al-Rubaie, Al-Ghafri1, Al-Hinai1, Panchatcharam, 2020). Međutim, analizom podataka o stupnjevima zabrinutosti u našem istraživanju utvrđeno je da je kod ispitanica koje su navele da osjećaju strah najzastupljeniji srednji stupanj zabrinutosti (43%), dok je kod onih koje negiraju prisutnost straha najčešći nizak stupanj zabrinutosti (80,2%).

Preventivno zdravstveno ponašanje istraživalo se i među indijskim studentima medicine. Među petnaest ispitanica, šest je istaknulo strah kao jedan od faktora koji utječu na njihovo ponašanje. Dvije od njih izrazile su strah od mogućnosti dobivanja dijagnoze, dok su preostale četiri navele da im nedostatak straha od karcinoma dojke predstavlja prepreku za redovito obavljanje samopregleda. Sudionici su priznali da su svjesni kako većina kvržica može biti benigna te da je bolje otkriti kvržicu što ranije, radi pravovremenog liječenja. Priznali su da ih je strah od stvarnog otkrivanja kvržice i dijagnoze tumora sprječavao u redovitom prakticiranju samopregleda, a neki su vjerovali da nikada neće oboljeti od karcinoma dojke (Reddy, Joshi, Joshi, Gupta, Mehendale, 2024). Također, ispitanice iz Varaždinske, Koprivničko – križevačke i Međimurske županije kao glavni razlog neprovođenja samopregleda navode strah od pronalaska promjena na dojci (Pečet, Hohnjec, Sajko, 2017).

Rezultati pokazuju da ispitanice kao vodeći razlog prisutnosti straha navode činjenicu da je karcinom dojke česta bolest - 65,6% (N=128). S druge strane, ispitanice koje ne strahuju od obolijevanja kao glavni razlog navode to što ne žele razmišljati o toj mogućnosti - 56,1% (N=105). Deskriptivna studija provedena je na sveučilištu u središtu grada Samsuna (Turska) u razdoblju od ožujka do listopada 2019. godine. Umjesto odabira uzoraka, uključeni su svi volonteri. Od sudionica, 16,1% imalo je zdravstveni problem vezan uz dojke, a 18,4% navelo je prisutnost karcinoma dojke u obitelji. Ljestvica straha od karcinoma dojke bila je viša kod udanih žena, žena s poviješću zdravstvenih problema dojki te žena u postmenopauzi (Karaca - Bıçakçı, Karakaş, Avcı, 2022), što ukazuje na sličnu situaciju i u našem istraživanju. Analizom prisutnosti straha od obolijevanja od karcinoma dojke u odnosu na bračni status ispitanica, rezultati našeg istraživanja pokazali su da je strah najviše prisutan kod žena u braku (53,3%), zatim kod onih koje su u vezi (23,6%), slobodnih žena (20,5%), dok je najmanje izražen kod rastavljenih žena (2,6%). U susjednoj Republici Hrvatskoj 2019. godine također je provedeno istraživanje o prisutnosti straha od obolijevanja od karcinoma dojke. Kao glavni razlog za strah, ispitanice ističu prisutnost oboljelih u obitelji, pri čemu je 139 ispitanica (18,5%) navelo da je neka članica njihove obitelji oboljela od karcinoma dojke. Zabrinjavajuće je da 197 ispitanica (26,3%) ne želi razmišljati o toj temi. S jedne strane, to može omogućiti nesmetano funkcioniranje, no s druge strane može dovesti do smanjenog opreza i nedovoljne brige u pogledu samopregleda ili odlazaka liječniku (Gostović, 2019).

Prema istraživanju iz 2003. godine, žene s obiteljskom poviješću karcinoma dojke imaju temeljnu razinu psihološkog stresa koji se ne ublažava genetskim savjetovanjem (Hutson, 2003). Analizom naših rezultata, kao vodeći razlog prisutnosti straha od obolijevanja od karcinoma dojke, ispitanice u Srednjobosanskom kantonu (SBK/KSB) navode učestalost pojave karcinoma dojke u iznosu od 65,6%. Nažalost, naši rezultati potvrđuju i rezultate istraživanja iz Republike Hrvatske koji se odnose na odsutnost straha kod ispitanica koje ne žele razmišljati o toj temi - 56,1%. Izbjegavanje razgovora o karcinomu dojke česta je pojava i može imati negativne posljedice na psihološko zdravlje. Međutim, odnos između izbjegavanja teme i psihološkog blagostanja još uvijek nije dovoljno istražen (Donovan-Kicken, Caughlin, 2011).

ZAKLJUČAK

Strah ili anksioznost česti su komorbiditeti kod pacijentica s karcinomom dojke, no njihova povezanost s progresijom ili smrtnošću još uvijek nije u potpunosti razjašnjena, zbog čega je potrebno provesti dodatna istraživanja na ovu temu. Više od polovine ispitanica (51%) iskazalo je strah od obolijevanja od karcinoma dojke, pri čemu većinu čine žene u braku - 53,3%. Iako su prisutnost i odsutnost straha najzastupljeniji u dobnoj skupini ≤ 30 godina, nije utvrđena statistički značajna razlika između ispitanica u dobi ≤ 45 godina i ≥ 46 godina. Prema prikupljenim podacima, većina ispitanica navodi da strahuje od obolijevanja od karcinoma dojke jer je riječ o vrlo učestaloj bolesti - 65,6%, što može ukazivati na visoku razinu informiranosti populacije. Vjerovanje da karcinom dojke neizbježno vodi u bolnu smrt još uvijek je široko rasprostranjeno. Takva percepcija može pridonijeti društvenoj kancerofobiji te dovesti do odgađanja traženja medicinske pomoći i započinjanja liječenja u slučaju sumnje na karcinom.

S druge strane, kao vodeći razlog odsutnosti straha, 56,1% ispitanica navelo je da ne želi razmišljati o toj temi. Ovakav stav može se smatrati psihološki korisnim jer je sve izraženija medijska prisutnost "životnih trenera" (*engl. life coach*), zagovornika pozitivnog načina razmišljanja i sličnih pristupa. Ipak, negativna strana takvog stava ogleđa se u mogućem zanemarivanju poruka vlastitog tijela i slabijoj zdravstvenoj prosvjećenosti. Analizom stupnja zabrinutosti zbog razvoja karcinoma dojke prema urbanoj i ruralnoj sredini, utvrđena je statistički značajna razlika između visoke i niske razine zabrinutosti ($p < 0,01$). Niska razina zabrinutosti češća je u urbanim područjima, dok je visoka razina zastupljenija u ruralnim sredinama. Srednja razina zabrinutosti podjednako je prisutna u obje sredine.

LITERATURA

1. Aguirre-Camacho, A., Hidalgo, B., & González-Cuevas, G. (2021). Fear of breast cancer among young Spanish women: Factor structure and psychometric properties of the Champion breast cancer fear scale. *PLOS ONE*, 16(4), e0249562. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0249562>
2. Al-Azri M, Al-Rubaie K, Al-Ghafri S, Al-Hinai M, Murthi Panchatcharam S. Barriers and Attitudes toward Breast Cancer Screening among Omani Women. *Asian Pac J Cancer Prev*. 2020 May 1;21(5):1339-1347. <https://doi.org/10.31557/APJCP.2020.21.5.1339>
3. Chiriac, V. F., Baban, A., & Dumitrascu, D. L. (2018). Psychological stress and breast cancer incidence: a systematic review. *Clujul medical* (1957), 91(1), 18–26. <https://doi.org/10.15386/cjmed-924>
4. Consedine, N. S., Magai, C., Krivoshekova, Y. S., Ryzewicz, L., & Neugut, A. I. (2004). Fear, anxiety, worry, and breast cancer screening behavior: a critical review. *Cancer Epidemiology, Biomarkers & Prevention: A Publication of the American Association for Cancer Research, Cosponsored by the American Society of Preventive Oncology*, 13(4), 501–510. Retrieved from <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/15066912/>
5. Čufer, T. (2001). Rak dojke. *Medicus*, 10(2_Maligni tumori), 173–178. <https://hrcak.srce.hr/19347>

6. Dinkel, A., Kremsreiter, K., Marten-Mittag, B., & Lahmann, C. (2014). Comorbidity of fear of progression and anxiety disorders in cancer patients. *General Hospital Psychiatry*, 36(6), 613–619. <https://doi.org/10.1016/j.genhosppsy.2014.08.006>
7. Donovan-Kicken, E., & Caughlin, J. P. (2011). Breast cancer patients' topic avoidance and psychological distress: the mediating role of coping. *Journal of health psychology*, 16(4), 596–606. <https://doi.org/10.1177/1359105310383605>
8. Hutson S. P. (2003). Attitudes and psychological impact of genetic testing, genetic counseling, and breast cancer risk assessment among women at increased risk. *Oncology nursing forum*, 30(2), 241–246. <https://doi.org/10.1188/03.ONF.241-246>
9. Ivančić Ravlić, I. (2014). Psiho-onkološki pristup oboljelima od raka dojke. *Libri Oncologici*, 42 (1-3), 71-71. <https://hrcak.srce.hr/199189>
10. Ivanac, B. (2015). Kvaliteta života i mentalno zdravlje žena oboljelih od raka dojke (Završni rad). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:962775>
11. Karaca - Bıçakçı, N., Karakaş, D., & Avcı, I. (2022). Fear of Breast Cancer and Assessment of the Efficiency of Mammography Scanning in Working Women. 19(1), 70–75. <https://doi.org/10.4274/ejbh.galenos.2022.2022-2-8>
12. Karakaş, S. i Tandir, S. (2009). *Epidemiologija*. Travnik: Print GS.
13. Gostović, T. (2019). Svjesnost žena o prevenciji raka dojke. <https://repozitorij.unin.hr/islandora/object/unin:2632>
14. Malherbe, K., & Annamaraju, P. (2021). Breast Ultrasound. Retrieved from PubMed website: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK557837/>
15. Pečet, J., Hohnjec, B. i Sajko, M. (2017). Stavovi i znanja žena Varaždinske, Koprivničko-križevačke te Međimurske županije prema samopregledu dojke. *Hrvatski časopis za javno zdravstvo*, 13 (52), 15-23. <https://hrcak.srce.hr/299108>
16. Reddy, H., Joshi, A., Joshi, S. H., Gupta, V., & Mehendale, A. M. (2024). Understanding Preventive Health Behavior: A Mixed-Methods Study to Explore Factors Influencing the Practice of Breast Self-Examination Among Indian Medical Students. *Cureus*, 16(6), e62151. <https://doi.org/10.7759/cureus.62151>
17. Šamija, S., Karakaş, S. i Demić, R. (2024). Šamija, S., Karakaş, S., & Demić, R. (2024). Znanje, stav i praksa o rizicima za nastanak karcinoma dojke kod žena na području Kantona Središnja Bosna. *SKEI – Međunarodni interdisciplinarni časopis*, 5 (2), 52-65. <https://hrcak.srce.hr/index.php/323915>
18. Šajnović, A., Šerkić, E., Dumančić, M., Brčina, A. i Čukljek, S. (2018). Osviještenost studentica Zdravstvenog veleučilišta o samopregledu dojke. *Journal of Applied Health Sciences = Časopis za primijenjene zdravstvene znanosti*, 4 (2), 249-256. <https://doi.org/10.24141/1/4/2/10>
19. Šimičić, M., Franjić, D., & Babić, D. (2022). Depresivnost i kvaliteta života u žena oboljelih od raka dojke. *Zdravstveni glasnik*, 8(1), 59–67. <https://doi.org/10.47960/2303-8616.2022.15.59>
20. World Health Organization. (2024, March 13). Breast Cancer. World Health Organization. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/breast-cancer>